

## การยุติความรุนแรงในระบบโรงเรียน\*

### Ending of Violence in The School System

#### บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาเงื่อนไขการดำรงอยู่ของความรุนแรงในพื้นที่โรงเรียน 2) เพื่อศึกษากระบวนการสร้างตัวตนของนักเรียนและบทบาทของครูที่ร่วมกันสรรค์สร้างสิ่งต่างๆ เพื่อยุติสถานการณ์ความรุนแรงในระบบโรงเรียน โดยกรณีศึกษาของโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง ด้วยวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ “การสร้างทฤษฎีฐานรากตามแนวทางการสร้างสรรค์นิยม” ระยะเวลาทำวิจัยตุลาคม 2551-สิงหาคม 2552

ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาความรุนแรงในระบบโรงเรียนเป็นปัญหาสังคมปัญหาหนึ่งที่ดำรงอยู่ในสังคมไทยและมีแนวโน้มของความรุนแรงเพิ่มขึ้นทุกปี จากความรุนแรงโดยตรงที่แอบแฝงซ่อนเร้นอยู่ในรูปของความรุนแรงเชิงโครงสร้างและเชิงวัฒนธรรม มีเงื่อนไขและรอเวลาปะทุ ดังนี้

1) เงื่อนไขการเกิดจากความรุนแรงเชิงโครงสร้าง จาก (1) ภาพตัวแทนของเด็กนักเรียนในสังคมโรงเรียน คือ เด็กดีคู่ตรงข้ามกับเด็กไม่ดี การให้คุณค่าโดยให้ผ่านกรอบความคิดแบบคู่ขั้วตรงข้ามนี้ เบียดขับเด็กที่มีแนวโน้มที่มีปัญหาให้เป็นเด็กชายขอบของโรงเรียนมากขึ้น (2) เงื่อนไขจากตัวนักเรียน เด็กนักเรียนที่ครอบครัวยากจนและอ่อนแอ มักจะขาดโอกาสและถูกผลักเข้าสู่วงจรของความรุนแรงทั้งการเป็นผู้กระทำความรุนแรงเหยื่อของผู้ถูกระทำ (3) โรงเรียนเป็นแหล่งผลิตซ้ำความรุนแรงจากเงื่อนไขความสัมพันธ์เชิงอำนาจการบริหารจัดการของระบบโรงเรียน และ (4) แนวทางการดำเนินการจัดการความรุนแรงของภาคสังคมภายนอกโรงเรียน เช่น มาตรการด้านกฎหมายของรัฐบาล การใช้ระเบียบอย่างเข้มข้น นโยบายต่างๆ ที่กระทรวงทบวงกรมที่เกี่ยวข้องมีรูปแบบการทำงานแบบแยกกลุ่ม มีระยะสั้น ไม่ต่อเนื่อง และไม่ประสานเชื่อมโยง 2) เงื่อนไขจากความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม จาก (1) ความรุนแรงมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ ในมุมมองของเด็กนักเรียน ความรุนแรงมีความหมายเชิงบวกและการได้รับการยอมรับจากกลุ่มสังคม (2) การจัดการและการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ใช้ระบบการจัดการโดยการ “เคลียร์” คือ การใช้อำนาจแก้ปัญหาในเรื่องที่ใช้อำนาจอีกต่อหนึ่ง วัฒนธรรมเชิงอำนาจ จึงกลายเป็นเครื่องมือหลักในการจัดการปัญหาความรุนแรง

\* โครงการเมธีวิจัยอาวุโส สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เรื่อง สันติวิธี ความรุนแรง และสังคมไทย (Nonviolence, Violence, and Thai Society) ในโครงการวิจัยปีที่ 3: สันติวิธีในสังคมไทย

ผู้วิจัยเชื่อว่า ความรุนแรงจำนวนมากที่สามารถยุติลงได้โดยกระบวนการสร้างตัวตนของนักเรียนและบทบาทของครูที่ร่วมกันสรรค์สร้างสิ่งต่างๆ เพื่อยุติสถานการณ์ความรุนแรงในระบบโรงเรียน แนวทางการวิเคราะห์ในงานวิจัยชิ้นนี้จึงใช้แนวคิดเทคโนโลยีของตัวตน (Technology of self) ของมิเชล ฟูโกต์ อันเป็นแนวคิดหลังทันสมัย เพื่อเป็นอีกหนึ่งทางเลือกอีกทางหนึ่งของการยุติความรุนแรงในระบบโรงเรียน โดยนักเรียนยุติการใช้ความรุนแรงด้วยกิจกรรมทางเลือกของตนเอง โดยมีกระบวนการและขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การก่อกำเนิดอัตลักษณ์แห่งตัวตนจากการรู้เท่าทันตนเอง นักเรียนต้องรู้เท่าทันว่า บาดแผลที่เกิดขึ้นของตัวเขื่อนั้นถูกสร้างขึ้น และตัวนักเรียนเองมีศักยภาพที่จะทำให้ตนเองพ้นสภาพจากการตีตราจากสังคมโรงเรียนได้ ด้วยกระบวนการตรวจสอบตนเอง (Self examination) ขั้นตอนที่ 2 การสร้างอัตลักษณ์แห่งตัวตน อันเป็นการสร้างพลังอำนาจแห่งตัวตนเพื่อยุติพฤติกรรมกรรมการสร้างความรุนแรงในโรงเรียน แนวคิดเทคโนโลยีของตัวตน กล่าวว่า พลังอำนาจในตนของนักเรียนผู้ที่เคยสร้างความรุนแรงในโรงเรียนจักต้องเกิดขึ้นได้ จากแรงปรารถนาจากเบื้องลึกในความต้องการจะเป็นคนดีของสังคมสร้างเป็นจิตสำนึกกำกับให้นักเรียน ยุติพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในโรงเรียนได้ ร่วมกับสุนทรียภาพของการดำรงชีวิตต่อไปในภายภาคหน้า และขั้นตอนที่ 3 จริยธรรมแห่งตัวตนในการดำรงอัตลักษณ์แห่งตัวตนเพื่อยุติพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในโรงเรียน จริยธรรมแห่งตัวตน (Ethical subject) ในการดำรงตนให้ก้าวพ้นกับดักของความรุนแรงของพวกเขาเหล่านั้นได้ตลอดไป

ดังนั้นนักเรียนและบทบาทของครูที่ร่วมกันสรรค์สร้างสิ่งต่างๆ เพื่อยุติสถานการณ์ความรุนแรงในระบบโรงเรียนได้ โรงเรียนซึ่งเป็นทั้ง “สถานที่อบรมบ่มนิสัย” และ “เบ้าหลอมของความรุนแรง” ด้วยในขณะเดียวกัน จึงควรต้องสร้างกิจกรรมทางเลือกที่หลากหลาย เพื่อให้นักเรียนทุกกลุ่มมีโอกาสในการพัฒนาความสามารถของตนจนประสบผลสำเร็จ นอกจากนั้นแล้วยังต้องเป็นความร่วมมือกันของทุกๆ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับวงการศึกษา

**คำสำคัญ :** การยุติ, ความรุนแรง, ระบบโรงเรียน

## Abstract

The purposes of this research are 1) to study the conditions of violent existence in a school area 2) to study the process of students' self construction and teachers' roles in cooperating with students to end violent situations in the school system. It is a case study of one secondary school by using a qualitative method called "Constructivist grounded Theory". The duration of doing this research is from October 2008 to August 2009.

The study reveals that the problems of violence in the school system are one of the social problems existing in Thai society. Every year there is an upward trend in the degree of violence. The conditions of violence are hidden in the form of structure and culture and waiting to explode: 1) Structural violence caused by (1) The polar opposite of students' characters in the school society. Good and bad students are compared. Making value judgment about students' behavior through the concept of opposite characters forces students tending to have a problem become outermost in the school society. (2) Students themselves. Students from insecure families tend to lack good opportunities and are pushed to a cycle of violence. They might become either doers or victims of violence. (3) The reproduction of violence in school. Abuses of management power in the school system lead school to be a place for reproduction of violence. (4) Ways of managing school violence by outside social sectors. Governmental measures and intensive enforcement of regulations increase school violence to some extent. Furthermore, policies of ministries and government departments toward students are conducted on a short-term basis and discontinuity with less coordination. 2) Cultural violence resulted from (1) Violence has a symbolic meaning. In students' view, violence has positive meaning because committing it leads to gain acceptance from their social group. (2) Management and the solution of violent problems. The youth use a "clearing" system to manage their problems, that is, using power to solve their problems caused by power. Accordingly, culture of using power becomes a main instrument in managing violent problems.

The researchers believe that a number of violence in the school system can be ended by using a self-constructing process with the cooperation between students and teachers. Therefore, the post-modern technology of self proposed by Michel Foucault is used as an analytical method in this research. This is

one selective way to end violence in the school system. The students can end violence by their own selective activities. The procedure and steps are as follows. **The first step** is to initiate the self identity by self penetration or understanding. The students must realize that their wounds are created and they have potential to help themselves out of the labeling of the school society through self examination. **The second step** is to build the self identity, that is, having self power to end violent behavior in school. Technology of the self reveals that students who have violent behavior in school can create their self power from their deep desire to become good citizens in society, thereby building their consciousness to end violent behavior and live with aesthetics in the future. **The third step**, it is a matter of ethics to uphold the self identity to end violent behavior in school. The ethical subject can keep the students out of violent trap throughout their lives.

In conclusion, the constructive cooperation between students and teachers can end violent situations in the school system. Since the school is "the place to instill and create "crucible of violence" at the same time, it should have various alternative activities for students so that they can have opportunities to improve their abilities successfully. In addition to this, it is imperative to have the cooperation from every sector related to educational circles.

**Keyword :** End, Violence, School System

## บทนำ

วิกฤติของประเทศชาติที่ปรากฏให้เห็นตามสื่อต่างๆ นั้นมีเรื่องราวทางสังคมที่ถูกกล่าวถึงอยู่มากมาย เรื่องราวหนึ่ง คือ เรื่องนักเรียนและเยาวชนก่อการทะเลาะวิวาทกัน นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ และมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของคนทั่วไป ทั้งๆ ที่ไม่มีใครเคยคิดว่า “โรงเรียน” ซึ่งเป็นสถานที่ขัดเกลาทางสังคมของเด็กนั้นจะเป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการเผชิญความรุนแรง

เรื่องราวของความรุนแรงที่ดำรงอยู่ในโรงเรียนนั้น เป็นความรุนแรงที่แฝงเร้นในมิติเชิงซ้อน กล่าวคือ เป็นความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมที่เป็นทั้งตัวสร้างเงื่อนไขและให้ความชอบธรรมกับการใช้ความรุนแรง นอกจากนี้ ความรุนแรงทางตรงที่อยู่ในรูปของระเบียบวินัยและการลงโทษแล้ว พื้นที่การศึกษาในระบบโรงเรียนยังทำหน้าที่ผลิตซ้ำความไม่เท่าเทียมกันในสังคมที่เป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างอีกด้วย

ประเด็นที่น่าสนใจจากการศึกษางานวิจัยเรื่อง “ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม: มายาการความรุนแรงทางการศึกษา” ของ อุษณีย์ ธโนศวรรย์ และศรีชัย พรประชาธรรม (2551)<sup>1</sup> คือ การจัดการ ระบบ ระเบียบโรงเรียนนี้เป็นหลักฐานพยานของการใช้อำนาจควบคุมในทุกพื้นที่ของโรงเรียน และการเหนี่ยวนำไปสู่การใช้ความรุนแรงนั้นต้องมีปัจจัยมากระตุ้น สิ่งที่งานวิจัยดังกล่าวยังไม่ได้ให้ความกระจ่าง คือ ปัจจัยอะไรที่จะเหนี่ยวนำไปสู่ความรุนแรง และมีระบบ ปัจจัย เงื่อนไขใดหรือไม่ ที่ทำหน้าที่ระงับ ยับยั้งความรุนแรงเชิงโครงสร้างและเชิงวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปสู่ความรุนแรงทางตรงได้ ดังนั้นงานวิจัยฉบับนี้ จะได้ศึกษาต่อจากงาน

วิจัยดังกล่าว ด้วยคำถามวิจัยที่ว่า ความรุนแรงในโรงเรียนดำรงอยู่ได้อย่างไร ทั้งครูและนักเรียนผู้ซึ่งเป็นทั้งผู้ก่อความรุนแรงและเป็นเหยื่อของความรุนแรง จะมีกระบวนการปรับเปลี่ยนและสรรค์สร้างตัวตนในการยุติสถานการณ์ความรุนแรงนั้นได้อย่างไร

## วัตถุประสงค์

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาเงื่อนไขการดำรงอยู่ของความรุนแรงในพื้นที่โรงเรียน
2. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างตัวตนของนักเรียนและบทบาทของครูที่ร่วมกันสรรค์สร้างสิ่งต่างๆ เพื่อยุติสถานการณ์ความรุนแรงในระบบโรงเรียน

## แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้วย 2 แนวคิดหลักๆ คือ แนวคิดวาทกรรมในการศึกษาเงื่อนไขการดำรงอยู่ของความรุนแรงในพื้นที่โรงเรียน และแนวคิดเทคโนโลยีของตัวตน (Technology of self) เป็นแนวทางของการศึกษาการยุติความรุนแรงในระบบโรงเรียน

### 1. แนวคิดวาทกรรมในการศึกษาเงื่อนไขการดำรงอยู่ของความรุนแรงในพื้นที่โรงเรียน

ความเข้าใจของคนทั่วไป สิ่งที่เป็นความรุนแรงมักเป็นพฤติกรรมที่มุ่งจะก่อให้เกิดอันตรายทางกายภาพต่อผู้คนหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน ซึ่งเป็นความรุนแรงเชิงประจักษ์ เราเรียกว่า ความรุนแรงทางตรง (Direct violence) หรือความรุนแรงทางกายภาพ (Physical violence) ความจริงแล้วความรุนแรงที่เกิดขึ้น

<sup>1</sup> อุษณีย์ ธโนศวรรย์ และศรีชัย พรประชาธรรม. “ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม: มายาการความรุนแรงทางการศึกษา.” โครงการเมธีวิจัยอาวุโส: สันติวิธี ความรุนแรงและสังคมไทย ปีที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2551.

และพบเห็นมีความสลับซับซ้อนมากกว่านั้น เป็น ความรุนแรงที่ซ่อนเร้นอยู่ด้วยความรุนแรงเชิง โครงสร้าง (Structural violence) และความ รุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural violence)

ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง เกิดจากโครงสร้าง ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่ไม่เท่าเทียม นำไปสู่ความทุกข์ทรมานในรูปแบบต่างๆ ของผู้คน ความรุนแรงนี้อาจถูกสร้างขึ้นภายในโครงสร้างของ สังคมนั้นๆ โดยลำดับชั้นในสังคมผูกอยู่กับระบบ อำนาจที่แสดงออกโดยฐานะตำแหน่งและอำนาจที่ ไม่เท่าเทียมกัน นับเป็นความรุนแรงที่ไม่มีผู้กระทำ ในรูปการกดขี่ เอารัดเอาเปรียบ และความไม่เสมอ ภาคที่ดำรงอยู่ในช่วงระยะเวลาอันยาวนานและต่อ เนื่อง จนผู้คนในสังคมรู้สึกคุ้นชินกับความรุนแรง ในรูปแบบนี้

สำหรับความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม เป็นความ เชื่อ ความยึดถือในสังคมที่คอยค้ำจุนให้สังคม ยอมรับความรุนแรงประเภทต่างๆ ว่าเป็นสิ่งที่ถูก ต้องนั้น ทำให้คนรับรู้และเข้าใจว่า เป็นสิ่งปกติที่ ดำรงอยู่ในสังคม เป็นสิ่งที่มีและเป็นมาตั้งแต่ใน อดีต ก่อให้เกิดการยอมรับกันต่อๆ มา ทักษะดัง กล่าวเป็นการให้ความชอบธรรมกับความรุนแรงทั้ง ทางตรงและเชิงโครงสร้าง โดยการสร้างเงื่อนไข เหตุผลสนับสนุนให้การกระทำที่รุนแรงกลายเป็น สิ่งจำเป็นและเป็นสิ่งที่ยอมรับได้

สังคมปัจจุบันมีรูปแบบ การหล่อหลอม กล่อมเกล้าและการสร้างคนโดยจัดกระทำผ่าน กระบวนการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนเป็น สำคัญ จึงดูเหมือนกันว่าความรุนแรงไม่ควรเกิด ในพื้นที่โรงเรียน จากมายาคติที่ว่าโรงเรียน คือ สถานที่ขัดเกลากายทางสังคม และเป็นสถานที่ที่ สร้างสรรค์และให้ระบบคุณงาม ความดี ถ่ายทอด อบรม กล่อมเกล้าด้วยความรัก ความหวังดี ความ เอื้ออาทร จึงควรเป็นที่ปลอดภัยของผู้คน แต่ภาย

ใต้การอบรมกล่อมเกล้าที่ใช้โรงเรียนเป็นพื้นที่ ใน การเรียนรู้ร่วมกันของนักเรียน ครู ผู้ปกครองและ ชุมชน โรงเรียนจึงทำหน้าที่เป็นเสมือนระบบสังคม สำคัญที่เป็นหน่วยในการสร้างระบบคิด ค่านิยม ความเชื่อให้กับสมาชิกในสังคม เช่น คุณสมบัติ การเป็นเด็กดีและคุณสมบัติของนักเรียนที่มีความ ประพฤติไม่ดี และผลิตภาคปฏิบัติการขึ้นมารอง รับกับนักเรียนทั้ง 2 ประเภท แนวคิดดังกล่าว จะเป็นฐานในการให้ภาพการทำงานในการสร้าง ระบบการควบคุมและการยินยอมยอมรับให้เกิด ขึ้น ดังนั้นการจะเผยให้เห็นถึงการมีและดำรงอยู่ ของวัฒนธรรมความรุนแรงในการศึกษาในระบบ โรงเรียนนั้นจำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์วาท- กรรม (Discourse analysis)

มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) นัก ปรัชญาชาวฝรั่งเศส ได้ให้ความหมายกับวาท- กรรม (Discourse) ว่า เป็นภาคปฏิบัติการทาง ภาษา (language in action) ที่เป็นคำพูด ข้อ เขียนหรือความคิด ที่ทำให้เราเห็นและรับรู้สรรพ สิ่งเป็นเช่นไร โดยสอดใส่ทัศนคติ การให้คุณค่า ความรู้สึก ความเชื่อและอุดมการณ์ลงไปในรูปแบบต่างๆ กัน แนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรม เชิงวิพากษ์จะช่วยในการสืบค้น และคลี่คลายให้ เห็นประเด็นการสร้างความเป็นจริงซึ่งมีความ รุนแรงในวาทกรรมการศึกษาได้อย่างชัดเจน ถึง ระบบคิด กระบวนการ ค่านิยมต่างๆ ที่ถูกสร้าง ผ่านระบบความรู้ในโรงเรียน ขณะเดียวกันระบบ การศึกษาก็สร้างความรุนแรงให้กับเด็กนักเรียน โดยการแบ่งแยก โดยการจัดลำดับความสำคัญ ของสาขาวิชาต่างๆ การกำหนดกฎเกณฑ์ กติกา ในโรงเรียน การจัดพื้นที่ในโรงเรียน การจัดกระทำ กับร่างกายและจิตใจของนักเรียน ทำให้เกิดสิ่ง ที่อยู่ในหัวตรงกันข้ามของเด็กดี/เด็กเกเร เด็กดีอยู่ ในฐานะของ “ความเป็นปกติ” ส่วนเด็กเกเรอยู่

ในฐานะ “ความเป็นอื่น” (Otherness) ของความเป็นปกติ อันเป็นด้านมืดของพื้นที่โรงเรียน ทุกคนพร้อมที่จะติดตามนักเรียนเหล่านี้ว่า เป็นบุคคลที่สร้างความรุนแรงให้เกิดในโรงเรียน นับเป็นการสร้างบาดแผลทางจิตใจให้กับพวกเขา และเมื่อวันใดวันหนึ่งที่เงื่อนไขความรุนแรงทางตรงพร้อมจะปะทุ จากการเปลี่ยนแปลงของความรุนแรงเชิงโครงสร้างและเชิงวัฒนธรรมที่รองรับอยู่ เด็กเหล่านี้จะสร้างความรุนแรงให้เกิดได้ในพื้นที่โรงเรียน ทุกคนจะยิ่งประณามว่า “เป็นนักเรียน” “เป็นเด็กอันธพาล” เป็นบุคคลที่ไม่มีประโยชน์ ไร้ค่า ควรที่จะต้องแก้ไขโดยการลงโทษหรือต้องขจัดออกไป นับว่าเป็นการซ้ำเติมให้เกิดบาดแผลครั้งที่สอง แนวคิดหลังทันสมัยเรียกว่า “ความเป็นอื่นของความอื่น” เพราะการใช้ความรุนแรงเป็นเรื่องไม่ผิด เป็นเรื่องที่ถูกต้องและเหมาะสมแล้วสำหรับการลงโทษที่ทำให้เกิดความรุนแรงต่อพวกเขา ดังนั้นการคลี่คลายให้เห็นความรุนแรงที่วาทกรรมการศึกษาสร้างไว้ได้อย่างชัดเจนและลึกซึ้ง จึงต้องใช้การวิเคราะห์ทางวาทกรรม

## 2. แนวคิดเทคโนโลยีของตัวตน (Technology of self)

การวิจัยครั้งนี้ ใช้แนวคิดเทคโนโลยีของตัวตนของ มิเชล ฟูโกต์ เป็นฐานคิดในการศึกษา โดยมีนิยามคำว่า เทคโนโลยีของตัวตน เป็นชุดของวิธีการในการสร้างความเป็นตัวตนของมนุษย์ จากร่างกาย จากความคิด และจากการกำหนดของตัวมนุษย์ เทคโนโลยีของตัวตนจึงกลายเป็นวิธีการที่จะทำให้มนุษย์สามารถบรรลุผลในการสร้างตัวตนที่มีความสมบูรณ์แบบ มีความ

สุข และมีอิสระได้ตามต้องการ<sup>2</sup> (Danaher, Schirato and Webb, 2000: 128) ซึ่ง ธีรยุทธ บุญมี<sup>3</sup> (2551: 1999) เรียกว่า เทคโนโลยีกำกับตนเอง โดยกระบวนการตรวจสอบกำกับตนเอง (Self-policing self) ด้วยความเต็มใจมิใช่การถูกบังคับ ชูชีพัญญ์ อันเป็นแนวคิดที่ใช้ในการยุติความรุนแรงในระบบโรงเรียนได้

มิเชล ฟูโกต์ ผู้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิของคนชายขอบ ท่านได้นำแนวคิดนี้ไปศึกษาเพื่อเปิดพื้นที่ให้กับเรื่องราวของคนชายขอบ ด้วยฐานคิดที่ว่า คนชายขอบถูกทำให้ตกเป็นเหยื่อของกลไกอำนาจวาทกรรมที่สังคมนิยมให้พวกเขาเป็นคนผิดปกติ โดยอิงอยู่กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นวิทยาศาสตร์ แนวคิดเทคโนโลยีของตัวตนจะมีผลต่อการปลดปล่อยความคิดคน ให้มีความมั่นใจในอำนาจของตนเองมากขึ้น ทำให้มีเสรีภาพกว้างมากขึ้น งานวิจัยนี้ก็เช่นกันผู้วิจัยให้ความสำคัญกับตัวตนในการสร้างตัวตนเพื่อการยุติพฤติกรรม การสร้างความรุนแรงของตนเอง โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การก่อกำเนิดอัตลักษณ์แห่งตัวตนจากการรู้เท่าทันตนเอง การรู้เท่าทันตนเอง อันเป็นจุดเริ่มของเทคโนโลยีของตนเองเพื่อยุติการพฤติกรรมการสร้างเสริมความรุนแรงในโรงเรียน โดยทั่วไปในสังคมโรงเรียนมีแนวโน้มจะมองว่า เด็กที่ไม่เรียนหรือเด็กทำยห้อยหรือเด็กห้อยๆ จะเป็น “เด็กเกเร” มีพฤติกรรมไม่ดี สร้างความรุนแรงให้เกิดขึ้นในโรงเรียนได้ เช่น การยกพวกตีกัน เมื่อเด็กมีพฤติกรรมการสร้างเสริมความรุนแรงใน

<sup>2</sup> Danaher, Geoff. Schirato, Tony and Webb, Jen. *Understanding Foucault*. London: Sage Publications, 2000: 128

<sup>3</sup> ธีรยุทธ บุญมี. มิเชล ฟูโกต์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา, 2551: 199

โรงเรียนไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใด กลุ่มเด็กเหล่านั้นมีแนวโน้มถูกกล่าวหาว่า มีอัตลักษณ์ “เด็กเกร” หรือ “นักเลง” อัตลักษณ์ดังกล่าวเป็นอัตลักษณ์ทางสังคม (Social identity) ซึ่งถูกผูกมัดติดกับเรื่องทางสถาบันทางสังคม การจัดประเภท (Category) ของการจำแนกสิ่งต่างๆ และกลุ่มคนภายใต้กรอบกฎเกณฑ์ของสังคม<sup>4</sup> เช่น อัตลักษณ์ทางชนชั้นเป็นชนชั้นร่ำรวย/ชนกลาง/ชนล่าง เป็นต้น อัตลักษณ์เหล่านี้มีกลไกทางปฏิบัติการสร้างความหมายทำให้เกิดสำนึกในแต่ละบุคคลว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้นๆ

ทั้งความหมายของคำว่า “เด็กเกร” หรือ “นักเลง” ถูกสังคมโรงเรียนจัดประเภทให้เป็นสิ่งที่ไม่ดี เป็นเด็กอันตรายโดยแนวคิดคู่ตรงกันข้ามของเด็กดี การเรียกเหมารวมเช่นนี้มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของเด็กเหล่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนเกิดสำนึกในความผิดของตนเองเพื่อการปรับปรุงตัวให้ดีขึ้น การปฏิบัติต่อบุคคลที่ถูกจัดประเภทเช่นนี้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นปัจเจกบุคคลที่ต้องสามารถรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง การที่นักเรียนเหล่านั้นจะยุติพฤติกรรมการสร้างควมรุนแรงในโรงเรียนได้ นับว่าเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับเด็ก การได้ชื่อว่า เป็นกลุ่มนักเรียนที่ชอบก่อเรื่องจะถูกจับจ้องจากสังคมโรงเรียนจากทั้งเพื่อนๆ และครูที่ปรึกษาในฐานะเด็กเกรหรือนักเลงหัวไม้ อันเป็นสภาวะของผู้ถูกกระทำ เป็นประสบการณ์ชีวิตส่วนสำคัญที่เข้ามาในเส้นทางชีวิตของเด็กมีปัญหา เมื่อเด็กเหล่านี้มีความปรารถนาและมีการตัดสินใจแล้วว่า มีความต้องการหลุดออกจากสภาวะความเป็นเด็ก

มีปัญหา และไม่ยอมที่จะแปรเปลี่ยนไปตามอัตลักษณ์ความเป็นเด็กเกรที่สังคมสร้างให้ นำไปสู่การที่นักเรียนไม่ต้องการเป็นผู้ถูกกระทำอีกต่อไป เนลสัน (Nilson) กล่าวว่า จุดสำคัญเริ่มแรกคือการเป็นอิสระของบุคคล<sup>5</sup> โดยนัยยะคือ ความเป็นประธาน (Subject) โดยนักเรียนจะปรับเปลี่ยนตัวเองจากการเป็นผู้ถูกกระทำมาเป็นผู้กระทำการจัดการกับตนเอง (Self-determination agent) หรือ การเป็นนายของตนเอง (The mastery of the self) นั่นคือ นักเรียนจะสามารถจำแนกแยกแยะตนเองออกมาจากสภาพของการเป็นผู้ถูกกระทำได้<sup>6</sup> โดยที่มนุษย์สามารถสร้างตัวตนและสร้างวิถีการดำรงชีวิตได้เองในฐานะของผู้กระทำ (Agents) มิใช่เหยื่อ (Victims) จากการกระทำของผู้อื่น นักเรียนจะก่อร่างอัตลักษณ์ตนเองในการยุติพฤติกรรมการสร้างควมรุนแรงได้ด้วยความคิดและการกระทำที่ประกอบสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเอง พร้อมการค้นหาดำแหน่งแห่งที่ในสังคมโรงเรียนให้ตนเองอีกครั้ง

กระบวนการคิด ทบทวน ตรวจสอบและพินิจไตร่ตรองชีวิตของตนเองที่ผ่านมา นักเรียนจะรู้จักตนเองได้โดยการระลึกรู้ (Recognize) ว่า ระลึกรู้เท่าทันในความเป็นจริงของบาดแผลที่สังคมสร้างให้นักเรียนต้องกลายเป็น “เด็กเกร” หรือ “นักเลง” โดยมีการนิยามความหมายว่าเป็น “ความเปี่ยงเบน” ของสังคมโรงเรียนที่ต้องสร้างให้เป็นเด็กดี สิ่งที่สำคัญที่สุดในการก่อกำเนิดอัตลักษณ์ คือ เมื่อรู้เท่าทันบาดแผลที่เกิดขึ้นของตัวเองแล้ว นักเรียนมีศักยภาพที่จะทำใหตนเองพ้นสภาพจากการติตราจากสังคมโรงเรียนได้ ใน

<sup>4</sup> Barker, Chris. *CULTURAL STUDIES: theory and Practice*. London: Sage Publications, 2000 : 167-168

<sup>5</sup> Nilson, Herman. *Michel Foucault and the Games of Truth*. Translated by Rachel, Clark. Great Britain: Antony Rowe Ltd, 1998: 98-99

<sup>6</sup> Danaher, Geoff. Schirato, Tony and Webb, Jen. *Op cit* 2000 : 152



วิถีทางแห่งการก่อร่างตัวตนขึ้นใหม่ ในการฝึกฝน ทำให้ตัวเองสามารถที่จะระลึกถึงและมีปฏิบัติการที่ทำให้สามารถเปลี่ยนรูปแบบการดำรงอยู่<sup>7</sup> ดังนั้น กระบวนการสร้างตัวตน (Self identities) ใหม่ ของนักเรียน/นักเลงตามแนวทางการใช้เทคโนโลยี ของตัวตน จึงเป็นเทคนิคที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ตัว การรู้เท่าทันดังกล่าวจะทำให้ นักเรียนผู้นั้น สามารถค้นหาและเลือกทางเลือกของกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อยุติพฤติกรรมสร้างความรุนแรง อย่างเป็นอิสระ หลากหลายตามการเปลี่ยนแปลง ของอารมณ์และความต้องการของนักเรียนเอง

**ขั้นตอนที่ 2 การสร้างอัตลักษณ์แห่งตัวตน** อันเป็นการสร้างพลังอำนาจแห่งตัวตน เพื่อยุติพฤติกรรมสร้างความรุนแรงในโรงเรียน การที่นักเรียนต้องการยุติพฤติกรรม การสร้างความรุนแรงในโรงเรียนของตนเอง แล้วไม่สามารถจะประสบความสำเร็จได้ตาม ความต้องการนั้น เนื่องจากนักเรียนอยู่ภายใต้ สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ ของร่างกายและจิตใจมากมาย มีความกดดัน ทางอารมณ์สูงจากสิ่งเร้า เช่น การต้องปรับตัว เข้ากับสภาพแวดล้อมของโรงเรียนใหม่ การจัด ลำดับห้องเรียนจากคะแนนสอบเข้า ทำให้เด็กๆ นักเรียนห้องสุดท้ายถูกจับจ้อง ถูกละเลย ไม่ให้ ความสำคัญจากสังคมโรงเรียน ดังนั้นการบีบ คั้นเหล่านี้ พวกเขาและเธอจึงอยากแสดงออกถึง ความเก่งของตนเองในทิศทางตรงข้ามกับการเป็น เด็กเรียน คือ การใช้ความรุนแรงในโรงเรียนเพื่อ เป็นการสร้างการยอมรับระหว่างนักเรียนกันเอง ว่า “เจ๋ง” เป็น” ฮีโร่” เป็น “วีรบุรุษ” โดยเฉพาะ ผู้ที่เป็นหัวหน้าแก๊ง ทำให้มีความรู้สึกว่ามีอำนาจ

ในตัวตน แต่ก็ยังมีนักเรียนอีกหลายคนที่สามารถรู้ เท่าทันตัวเองได้ แม้จะถูกจัดลำดับเป็นห้องลำดับ ท้ายๆ หรือลำดับที่ท้ายๆ ของห้องก็ตาม

นอกจากนั้นยังมีนักเรียนที่เคยสร้าง ปรากฏการณ์ความรุนแรงในโรงเรียนและสามารถ สร้างอัตลักษณ์ตัวตนเพื่อยุติพฤติกรรมการสร้าง ความรุนแรงในโรงเรียนได้อีกในจำนวนไม่น้อย ด้วยความสำเร็จนี้ นักเรียนเหล่านี้มีพลังอำนาจ ใดที่มีอิทธิพลสามารถกำกับให้เขา/เธอสามารถ สร้างอัตลักษณ์แห่งตัวตนเพื่อยุติพฤติกรรมการ สร้างความรุนแรงในโรงเรียนได้ แนวคิดเทคโนโลยี ของตัวตนเชื่อว่า พลังอำนาจในตนของนักเรียนผู้ ที่เคยสร้างความรุนแรงในโรงเรียนมาก่อน เกิดจาก แรงปรารถนา (Desirable) จากเบื้องลึกในความ ต้องการจะเป็นคนดีของสังคมสร้างเป็นจิตสำนึก กำกับให้นักเรียนเหล่านี้ ยุติพฤติกรรมการใช้ความ รุนแรงในโรงเรียนได้<sup>8</sup> ร่วมกับสุนทรียภาพของการ ดำรงชีวิต (Aesthetics of existence) ต่อไปใน ภายภาคหน้า การที่ปัจเจกบุคคลได้พยายามหาวิธ การที่จะจัดการกับปัญหานั้นจะเป็นการเกี่ยวข้อง/ เชื่อมโยงกับการก่อร่าง “สุนทรียภาพของการดำรง อยู่” และการพัฒนาเกี่ยวกับ “เทคนิคการสร้างตัว ตน” ซึ่งอธิบายไว้ว่า เป็นศิลปะการเปลี่ยนแปลง หรือวิถีการเปลี่ยนแปลงตนเองเข้าสู่การดำรงอยู่ แบบใหม่ อันเป็นวิธีปฏิบัติการอันเป็นศิลปะของ ความสัมพันธ์ระหว่างเสรีภาพตัวตน และอำนาจ ในการตอบสนองตามความต้องการของตนเองต่อ การเลือกที่จะมีลักษณะความเป็นตัวตนของตนเอง และความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองไปตาม ความเหมาะสมตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างคุณค่าทางสุนทรียภาพต่อการดำรงชีวิต ของตนเองต่อไปในปัจจุบันและอนาคต<sup>9</sup>

<sup>7</sup> Foucault, Michel. "The Use of Pleasure." *The History of Sexuality*. Volume 2. Harmondsworth: Penguin Books, 1987: 30

<sup>8</sup> Danaher, Geoff . Schirato, Tony and Webb, Jen. Opcit. 2000: 163

<sup>9</sup> Lucas, Perter. "Mind-Forged Manacles and Habits of the Soul." *Philosophy of The Social Sciences*. 32, 3 (2002): 310-328

แนวคิดเทคโนโลยีของตัวตนให้ความสำคัญกับเรื่อง ความสำนึกเกี่ยวกับตนเอง (Subjectivity) ซึ่งเป็นการนิยามตนเองโดยการใช้ตัวเองเป็นประธานในการคิดและการกระทำและนำเสนอตนเองในรูปแบบต่างๆ ที่เรียกว่า เป็นจิตสำนึกของตนเอง (Self-consciousness)<sup>10</sup> ซึ่งแกนหลักสำคัญของวิธีการก่อร่างตัวตน (Self formation) ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องจริยธรรม (Ethics) เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ให้เป็นไปตามความต้องการของสังคมตามภาคปฏิบัติการทางศีลธรรม ในการตัดสินใจต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตนไปสู่ความต้องการและเป้าหมายทางศีลธรรมของตนเอง โดยทั่วไปกฎทางศีลธรรมจะถูกสร้างเป็นกฎในทางบวก คือ สิ่งที่ควรปฏิบัติ และกฎในทางลบ คือ กฎที่เป็นข้อห้ามหรือการป้องกันที่จะกระทำผิดศีลธรรม กรณีการใช้ความรุนแรงในการตัดสินใจปัญหานั้น ถือเป็นกฎในทางลบที่เป็นข้อห้าม ผิดศีลธรรมอันดีของสังคม

การสร้างพลังอำนาจในตนเองและพลังผลักดันให้ยุติพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของตนเองได้สำเร็จนั้น ทำได้โดยกระบวนการตรวจสอบตนเองหรือมีการทบทวนไตร่ตรองตนเองเพื่อการรู้จักตนเอง (Knowing the self) การตรวจสอบตนเองนี้ ทำให้นักเรียนระลึกถึงความต้องการในส่วนลึกของจิตใจได้ โดยการพิจารณาตรวจสอบผ่านมิติทางประวัติศาสตร์ตัวตนซึ่งเกิดจากการบ่มเพาะตัวตน (Cultivate of self) ของนักเรียนมาตั้งแต่ในอดีตจากบุคคลต่างๆ ที่มีอิทธิพล และมีความเกี่ยวพันผ่านเกมส์ของความจริง (A game of truth) ความสัมพันธ์เชิง

อำนาจ (Relation of power) ในรูปแบบความสัมพันธ์ของตนเองต่อผู้อื่น<sup>11</sup> โดยภาคปฏิบัติการจากครอบครัว ศาสนา และอื่นๆ เช่น กฎหมายที่สร้างเป็นพลังอำนาจในตนให้แก่นักเรียนและสร้างเป็นพลังผลักดันให้เกิดจิตสำนึกจากความรัก ความศรัทธา และความกลัว ในการเลิกใช้ความรุนแรงในการตัดสินใจปัญหาได้ ประสบการณ์และประวัติศาสตร์ตัวตนต่างๆ ดังกล่าวจะสร้างพลังใจและความปรารถนาให้นักเรียนต้องการยุติพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในการตัดสินใจปัญหา โดยการตระหนักถึงวิถีการดำรงชีวิตของตนเองในต่อไปข้างหน้า ดังนั้นรากฐานที่สำคัญในการสร้างตัวตนขึ้นใหม่ในการยุติพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กนักเรียนได้อย่างแท้จริง

**ขั้นตอนที่ 3 จริยธรรมแห่งตัวตนในการดำรงอัตลักษณ์แห่งตัวตนเพื่อยุติพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในโรงเรียน** การดำรงอัตลักษณ์แห่งตัวตนในการยุติพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในความหมาย คือ จริยธรรมแห่งตัวตน (Ethical subjects) ในวิธีการก่อร่าง/สร้างตัวตนของนักเรียนที่ได้ชื่อว่ามีพฤติกรรมเบี่ยงเบนและเคยใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาให้กลับสู่สภาวะปกติเป็นคนดีของสังคมได้นั้น มีความเกี่ยวข้องกับจริยธรรมของเด็กนักเรียนในฐานะผู้กระทำการในการแสวงหากิจกรรมทางเลือกเพื่อยุติพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในโรงเรียนตนเอง ด้วยแนวคิดการดูแลตนเอง (The care of the self) ที่เป็นเจตจำนงเข้ากระทำการกับร่างกายและจิตวิญญาณในฐานะที่ตนเองมีความปรารถนาที่จะมีชีวิตที่ดีงาม<sup>12</sup> การดูแลตนเองนั้นเป็นกระบวนการ

<sup>10</sup> Canguilhem, Georges. *The Normal and Pathological*, translated by Carolyn R. Fawcett. New York: Zone Books, 1991: 125

<sup>11</sup> Danaher, Geoff. Schirato, Tony and Webb, Jen. Opcit. 2000: 131

<sup>12</sup> Nilson, Herman. *Michel Foucault and the Games of Truth*. Translated by Rachel, Clark. Great Britain: Antony Rowe Ltd, 1998: 38

ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นอิสระจากการพิจารณาตนเอง ว่า มีข้อกำหนด กฎเกณฑ์ทางสังคมใดที่ยอมรับได้ เชื่อมโยงกับความจริงที่ต้องเรียนรู้ถึงวิธีการใด ๆ ที่จะจัดความต้องการของตนเองได้ การดูแลตนเองในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองนั้น เป็นแนวคิดที่มาพร้อม ๆ กันกับการดูแลผู้อื่น/สังคมด้วย อันเนื่องมาจากการที่บุคคลถูกสร้างให้ตระหนักถึงการเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของสังคม ที่ต้องการได้รับการยอมรับ

แนวคิดการดูแลตนเองมีฐานคิดของอำนาจที่เข้ามาควบคุมกำกับจิตใจและร่างกายของตนเอง ภายใต้อำนาจการเรียนรู้ตนเองให้ไปถึงจุดที่ตระหนักได้ว่าจะพัฒนาตนเองอย่างไรให้มีความสุขสมบูรณ์ในการดำรงชีวิต พร้อมทั้งจะก่อร่างวินัยในตัวตนและหากิจกรรมทางเลือกในการยุติพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในโรงเรียนที่เหมาะสมกับตนเอง การปลูกฝังให้บุคคลดูแลตัวเอง (Cultivating care of the self) นั้นมีเจตนาที่จะทำให้นักเรียนได้รับรู้ปรัชญาในการดำรงชีวิตสูงสุด ซึ่งเป็นเจตจำนงที่กระทำต่อร่างกาย จิตวิญญาณของตนเองในฐานะที่ยอมให้ตนเองเป็น "วัตถุ" ทั้งนี้เพื่อเป้าหมายที่จะให้ตนเองมีชีวิตที่ดีงาม<sup>13</sup> ดังนั้นการศึกษาอำนาจที่มากำกับร่างกายให้ยุติพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงโดยผ่านวินัยตามแนวทางนี้จึงมิใช่อำนาจในรูปแบบการใช้แรงในการบังคับที่กระทำกับร่างกายโดยตรง แต่เป็นอำนาจระดับย่อย (Microphysics of power)

ในเชิงบวกในการครอบงำจิตวิญญาณให้เข้มแข็งและมุ่งมั่นที่จะยุติพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงได้

วินัยจึงเป็นรูปแบบของอำนาจรูปแบบหนึ่งที่สำคัญยิ่งที่กระทำต่อตัวนักเรียนเองให้ยุติพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง หากนักเรียนสามารถสร้างจิตสำนึกการยุติพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาต่างๆ ต่อจิตวิญญาณได้ จิตวิญญาณก็จะมีอำนาจมากำกับร่างกายของนักเรียนให้ต่อสู้กับอารมณ์และความกดดันได้เป็นประเด็นหลักในการสร้างตัวตน มีจุดเน้นอยู่ที่รูปแบบของสำนึกในตนเองที่มีคุณธรรม รวมถึงความยืดหยุ่นในเชิงปฏิบัติและความหลากหลายของความคิดที่ไม่ตายตัวแต่สร้างสรรค์ แนวคิดนี้จึงปฏิเสธการจัดทำโครงการ/กระบวนการที่มีแนวคิดสำเร็จรูป (Ready-made concept)<sup>14</sup> ในการเปลี่ยนแปลงตนเองสู่ชีวิตใหม่ กิจกรรมต่างๆ อันหลากหลายจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะทางเลือกคือ สิ่งที่ทำให้หลุดพ้นจากการกำหนด/กำกับของโครงสร้างทางสังคมที่มากดทับมนุษย์ ทำให้มีความรู้สึกละอายอำนาจจึงเกิดการปฏิเสธและต่อต้านกิจกรรม/ทางเลือกที่หลากหลายสามารถเข้าถึงทั้งมิติทางร่างกาย อารมณ์ และจิตวิญญาณ นักเรียนในฐานะผู้กระทำการที่มีอำนาจในการกำหนดทางเลือกโดยตัวเอง ดำรงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์

<sup>13</sup> Nilson, Herman. Ibid, 1998: 39

<sup>14</sup> Nilson, Herman. Ibid, 1998: 108

## วิธีการศึกษา

ผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการศึกษาด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) จากนักเรียนที่เป็นเจ้าของประสบการณ์ที่เคยใช้ความรุนแรงและสามารถยุติพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงได้ด้วยทางเลือกของตนเอง ซึ่งเป็นกลุ่มผู้เป็นเจ้าของประสบการณ์หลัก 20 คน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ครู อาจารย์ผู้บริหารฝ่ายต่างๆ และครอบครัว ซึ่งเป็นกลุ่มผู้เป็นเจ้าของประสบการณ์ร่วมอีก 20 คน จนได้เรื่องราวที่ต้องการสร้างความรู้อีกเพียงพอ นำไปสู่ความเข้าใจและครอบคลุมในการเขียนตัวบทและเรื่องราวในประเด็นต่างๆ ที่สอดคล้องกับปัญหาการวิจัย โดยวิธีวิทยาที่เรียกว่า “การสร้างทฤษฎีฐานรากตามแนวการสร้างสรรคนิยม (Constructivist grounded theory)”<sup>15</sup>

## ผลการศึกษา

ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการศึกษาตามลำดับของวัตถุประสงค์ของงานวิจัยดังนี้

### 1. เจื่อนไขการดำรงอยู่ของความรุนแรงในพื้นที่โรงเรียน

ความรุนแรงในระบบโรงเรียนที่ดำรงอยู่ไม่ได้มีเพียงความรุนแรงทางตรงเพียงอย่างเดียว แต่ยังชุกช่อนด้วยความรุนแรงเชิงโครงสร้างและความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมอีกมากมาย ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในโรงเรียนสะท้อนมาจากการดำรงของเด็กและเยาวชนในทุกมิติ ทั้งการเห็นความรุนแรงในบ้าน การถูกกระทำความรุนแรงในบ้าน การเห็นหรือถูกกระทำความรุนแรงระหว่างเส้นทางจากบ้านไปโรงเรียน หน้าโรงเรียน รอบๆ โรงเรียน ในกลุ่มเพื่อน ป้ายรถเมล์ และงานบุญ

ต่างๆ สิ่งสำคัญที่สุดคือ การรับรู้ความรุนแรงในระบบโรงเรียนเป็นสิ่งสามัญธรรมดา โรงเรียนจึงเป็นแหล่งผลิตซ้ำความรุนแรงที่มีความชอบธรรมที่สุด จากคำว่า “โรงเรียน คือ สถานที่อบรมนิสัย” โดยเฉพาะการลงโทษด้วยวินัย เมื่อโรงเรียนเปรียบเสมือนบ้านหลอมเด็กและเยาวชนเพื่อฝึกฝนอบรมให้เป็นทั้งคนดีและคนเก่งและเติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดังนั้นการยุติความรุนแรงในระบบโรงเรียนจึงมีไขเรื่องง่าย ปราบปรามการเกิดความรุนแรงที่เกิดขึ้นเป็นเสมือนวัฏจักรของชีวิตคน มีทั้งความรุนแรงเชิงโครงสร้างและเชิงวัฒนธรรมโดยมีเงื่อนไขและรอเวลาปะทุให้เห็นเป็นความรุนแรงทางตรง

#### 1.1 เจื่อนไขการเกิดจากความรุนแรงเชิงโครงสร้าง

1.1.1 ภาพตัวแทนของเด็กนักเรียนในสังคมโรงเรียน ภายใต้อุดมการณ์ของทั้งสถาบันครอบครัวและโรงเรียน คือ นักเรียนต้องเป็นเด็กดีคู่ตรงข้ามกับเด็กไม่ดี การให้คุณค่าโดยให้ผ่านกรอบความคิดแบบคู่ขั้วตรงข้ามนี้ เบียดขับเด็กที่มีแนวโน้มที่มีปัญหาให้เป็นเด็กชายขอบของโรงเรียนมากขึ้น

1.1.2 เจื่อนไขจากตัวนักเรียน ทั้งเป็นผู้กระทำความรุนแรงเหยื่อของความรุนแรงและผู้อยู่ในเหตุการณ์ความรุนแรง เด็กนักเรียนที่ได้รับความบอบช้ำจากชีวิต ครอบครัวขาดความอบอุ่นและอ่อนแอ มักจะขาดโอกาสและถูกผลักเข้าสู่วงจรของความรุนแรง ทั้งจากที่เป็น “ผู้กระทำความรุนแรงต่อตนเอง” “ผู้ถูกกระทำความรุนแรงแล้วเป็นผู้กระทำ” และ “ผู้กระทำความรุนแรงแล้วเป็นผู้ถูกกระทำ”

<sup>15</sup> ดูรายละเอียดใน Charmaz Kathy, “Grounded Theory : Objectivist and Constructivist Method” in *Handbook of Qualitative Research*. Edited by DENZIN NORMAN K, London : Sage Publications, 2003: 249-291

1.1.3 โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นแหล่งผลิตซ้ำความรุนแรงจากเงื่อนไขความสัมพันธ์เชิงอำนาจการบริหารจัดการของระบบโรงเรียน ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างบุคคลกับความรุนแรงที่เด็กที่ถูกกระทำในโรงเรียน จากความเกี่ยวข้องกันกับระเบียบบรรทัดฐานของโรงเรียน การจัดระเบียบความแตกต่างระหว่างสถานภาพและบทบาทหน้าที่ของบุคคล ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับเด็กนักเรียนในโรงเรียนตามความสัมพันธ์เชิงอำนาจ 5 คู่ ได้แก่

1.1.3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ครูใช้กฎระเบียบของโรงเรียนในเรื่องต่างๆ อย่างเข้มงวดและเคร่งครัด ซึ่งเป็นการใช้อำนาจอันชอบธรรมและแยกจากการมีตำแหน่งและสถานภาพที่เหนือกว่า

1.1.3.2 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างนักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน เป็นความสัมพันธ์แนวนราบ มีความใกล้ชิดและรู้จักกันดี ซึ่งความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ ความสัมพันธ์แบบการยอมรับระหว่างรุ่นพี่กับรุ่นน้อง เช่น ความเป็นรุ่นพี่ที่เอื้อให้ใช้ความรุนแรงต่อรุ่นน้องได้ การยอมรับกันในกลุ่มนักเรียนเกรดด้วยกัน เช่น รุ่นน้องเกรงใจและไม่กล้าขัดคำสั่งรุ่นพี่ ความสัมพันธ์เช่นนี้เกี่ยวข้องกับความรุนแรงที่เกิดจากการคล้อยตามหรือความเห็นขัดแย้งระหว่างกลุ่มเพื่อนนักเรียนด้วยกัน

1.1.3.3 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างครูกับครู เป็นความสัมพันธ์ในแนวนราบแบบตามสายงานหน้าที่ความรับผิดชอบและค่อนข้างเป็นอิสระจากกัน ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจะเป็นไปในลักษณะการพุดคุย นินทากันในเรื่องนักเรียนและการบริหารจัดการของระบบโรงเรียน

1.1.3.4 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้บริหารกับครู เป็นอำนาจที่เกิดจากความแตกต่างทางด้านสถานภาพในแนวดิ่ง ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นในโรงเรียนโดยเฉพาะในด้านการใช้อำนาจสั่งการที่ส่งผ่านจากผู้บริหารสู่ครูและส่งต่อไปยังนักเรียน

1.1.3.5 ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน เช่น พนักงานรักษาความปลอดภัย ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะที่ต่างฝ่ายต่างคิดว่าตนมีอำนาจเหนือกว่า

1.1.4 แนวทางการดำเนินการจัดการความรุนแรงของภาคสังคมภายนอกโรงเรียน เช่น มาตรการด้านกฎหมายของรัฐบาลสำหรับเด็กและเยาวชนที่ถูกส่งไปสถานพินิจ โรงเรียนจะใช้ระเบียบอย่างเข้มข้น แนวทางการแก้ไขอาจจะกลับกลายเป็นการทำร้ายได้ ส่วนนโยบายต่างๆ ที่กระทรวงทบวงกรมที่เกี่ยวข้ององค์กรเอกชนและนักวิชาการ มีรูปแบบการทำงานแบบแยกกลุ่ม การดำเนินการแก้ปัญหาเป็นไปในทิศทางที่เป็นปรปักษ์ต่อตัวเด็กและเยาวชนผู้ก่อเหตุและผู้เป็นเหยื่อ รูปแบบการทำงานมีระยะสั้นไม่ต่อเนื่องและไม่ประสานเชื่อมโยงกัน การทำงานตามหน้าที่ ไม่มีการแก้ไขอย่างยั่งยืน

1.2 เงื่อนไขจากความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม

1.2.1 ความรุนแรงมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ ในมุมมองของเด็กนักเรียน ความรุนแรงแสดงถึงอัตลักษณ์ของความเป็นชาย ความเป็นผู้ใหญ่ ความเป็นผู้นำ และการได้รับการยอมรับจากกลุ่มสังคม ความรุนแรงจึงมีความหมายเชิงบวกในความคิดของเด็กนักเรียน

1.2.2 การจัดการและการแก้ไขปัญหความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ใช้ระบบ

การ “เคลียร์” คือ ให้ผู้ที่มีอำนาจหรือรุ่นพี่มาจัดการประนีประนอมหรือมาเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ย นั่นคือ การใช้อำนาจแก้ปัญหาในเรื่องที่ใช้ อำนาจอีกต่อหนึ่ง ระบบอำนาจจึงเป็นเรื่องที่ดำรงอยู่และผลิตซ้ำในโรงเรียนเมื่อเกิดปัญหาวัฒนธรรมเชิงอำนาจ จึงกลายเป็นเครื่องมือหลักในการจัดการปัญหาความรุนแรง

## 2. กระบวนการสร้างตัวตนของนักเรียนและบทบาทของครูที่ร่วมกันสรรค์สร้างสิ่งต่างๆ เพื่อยุติสถานการณ์ความรุนแรงในระบบโรงเรียน

2.1 กระบวนการสร้างตัวตนของนักเรียนขึ้นใหม่เพื่อยุติความรุนแรง จากการสร้างองค์ความรู้ร่วมกันระหว่างกันและกัน ผ่านแนวคิดเทคโนโลยีแห่งตัวตนใน 3 ขั้นตอน ดังจะได้ไล่เรียงตามขั้นตอนของแนวคิดเป็นข้อสรุปเชิงทฤษฎีดังนี้

2.1.1 ขั้นตอนที่ 1 การก่อกำเนิดอัตลักษณ์แห่งตัวตนจากการรู้เท่าทันตนเอง นักเรียนต้องรู้เท่าทันว่า บาดแผลที่เกิดขึ้นของตัวตนเองนั้น และนักเรียนมีศักยภาพที่จะทำให้ตนเองพ้นสภาพจากการตีตราจากสังคมโรงเรียนได้เพื่อการรู้จักตนเอง จากการเรียนรู้ใน 2 ประการ

2.1.1.1 การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์อันเป็นปัญหาอันเป็นจุดเริ่มต้นของการก่อเกิดอัตลักษณ์แห่งตัวตนเพื่อยุติการก่อความรุนแรงในโรงเรียน การเรียนรู้เมื่อประสบกับเหตุการณ์ความรุนแรงไม่ว่าจะเป็นผู้กระทำการ ผู้ที่ถูกกระทำ หรือผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ก็ตาม ความรุนแรงที่เกิดขึ้นแต่ละครั้ง มีจุดเริ่มต้นจากความขัดแย้ง ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้ง เด็กนักเรียนที่ประพฤติดิวินัยจะถูกตัดโอกาสต่างๆ ในถนนแห่งการศึกษา สถานการณ์อันเป็นบทเรียนในชีวิตจริงจะถูกเชื่อมโยงเข้าหากันผ่านการ

รับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจกับสถานการณ์ และวิเคราะห์โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์นั้นๆ แล้วคิดแก้ปัญหา การคิดแก้ปัญหาของเด็กเหล่านี้ประกอบด้วยเงื่อนไขสำคัญ 2 ประการคือ

1) เงื่อนไขภายนอก เป็นบุคคลแวดล้อมคือ เพื่อน ครู และผู้ปกครอง หากสถานการณ์ความขัดแย้งเกิดขึ้นได้รับการยับยั้งจากบุคคลเหล่านี้ ชี้ให้เห็นหนทางแก้ปัญหาทั้งที่อาจช่วยยับยั้งความรุนแรงลงได้ ผู้ก่อเหตุจะรวบรวมประสบการณ์จากคนแวดล้อมประมวลเชื่อมโยงเป็นฐานคิด ไตร่ตรองไปสู่การตัดสินใจซึ่งการตัดสินใจของเขาเหล่านั้นมีรากฐานจากเงื่อนไขภายในของเด็กเอง

2) เงื่อนไขภายในของเด็ก คือ เงื่อนไขที่จะยับยั้งไม่ให้เกิดการก่อความรุนแรงมาจากจริยธรรมที่ได้รับการปลูกฝังจากครอบครัวและสิ่งแวดล้อมของเด็กเองที่ปฏิเสธความรุนแรง เงื่อนไขรอบตัวที่ก่อเป็นจริยธรรมในตัวตนนั้นมาจากการเรียนรู้ในวัยเยาว์ที่ได้รับการปลูกฝังจากการแก้ปัญหาของครอบครัว การได้รับการอบรมสั่งสอนจากบุคคลที่เด็กนับถือศรัทธา และเป็นผู้นำทางความคิดจนมีอิทธิพลต่อการสร้างภาพลักษณ์ของเด็กทำให้เด็กเลียนแบบ

2.1.1.2 การก่อกำเนิดอัตลักษณ์แห่งตัวตนเพื่อหาหนทางคลี่คลายปัญหาโดยเปลี่ยนวิธีคิดเกี่ยวกับการให้ความหมายต่อสถานการณ์ความขัดแย้ง หลังจากผู้เรียนรู้เท่าทันความรุนแรงที่ตนเองได้สร้างขึ้น และรู้สึกว่ามันเองต้องหยุดพฤติกรรมความขัดแย้งนั้นจากประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้อยู่ในวงจรการเป็นนักเรียน/นักเลง ประสมประสานกับพลังในตัวตนก่อร่างเป็นพลังทางปัญญา พวกเขาใช้ทักษะชีวิตในอีกด้านหนึ่งที่บุคคลภายนอกให้ความหมายว่า “มั่วสุม” แต่ในความหมายของเขา คือ

การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การติดตามข่าวสาร และการศึกษาเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จนตกผลึกเป็น ความเข้าใจถูกนำมาประสานเชื่อมโยงด้วยสติ ปัญญาและส่งผลให้เกิดการวิเคราะห์สถานการณ์ นำไปสู่การให้ความหมายใหม่ เปลี่ยนวิธีคิดใหม่ อันเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญดังต่อไปนี้

1) การรื้อทำลายความหมายของการ รวมกลุ่ม การมีวามที่นำไปสู่ความรุนแรง เด็ก จำนวนหนึ่งที่ต้องการการยุติการทะเลาะวิวาท ให้ความหมายใหม่ของการรวมกลุ่มในการใช้ พฤติกรรมรุนแรงและมีการมีวามว่า “เสียเวลา” เด็กจะเข้าใจและเรียนรู้ว่า เหตุการณ์ความรุนแรง จะเกิดขึ้นอย่าง “ไม่จบสิ้น” “ยืดเยื้อ” คำว่า “ไม่จบสิ้น” คือ หวังว่าการลงมือทำร้ายกันน่าจะให้การวิวาท “ยืดเยื้อ” คือ การทะเลาะวิวาทยังดำรง อยู่ต่อไป ที่เลวร้ายสำหรับพวกเขา คือ ปัญหา ความขัดแย้งขยายผลออกไปยังครู อาจารย์ ผู้ปกครอง เพื่อนฝูง และตัวพวกเขาเองก็ได้รับผลกระทบอย่างหนัก

2) การสร้างความน่าเชื่อถือตามกฎ เกณฑ์กติกาของสังคม การเรียนรู้และตกผลึกทาง ความคิด หลังจากที่ได้เข้าร่วมเหตุการณ์วิวาท หลายครั้ง เหตุการณ์เหล่านั้นดึงเอาความรู้สึกดีๆ ที่มีต่อพ่อแม่ ครูอาจารย์ หายไปด้วย เพราะเขา ต้องเข้าสู่วงจรของความขัดแย้งระหว่างครูที่เขารัก และศรัทธากับครูที่ปรึกษา การทำให้ครูที่เขารักได้ รับความเดือดร้อน นักเรียนจะเองรู้สึกผิดมากใน ประเด็นนี้และด้วยสถานการณ์เหล่านี้ จะพยายาม ยุติความรุนแรงโดยการสร้างความน่าเชื่อถือตาม กฎเกณฑ์กติกาของสังคม

3) การตรวจสอบศักยภาพของตนเอง ในการที่จะดำรงตนอยู่ ณ โลกที่มีศักดิ์ศรี ในขณะที่ หลายคนให้ความหมายใหม่ของเหตุการณ์ความ รุนแรง อีกหลายๆ คนกลับตกอยู่ในความกังวล

ความกลัว พวกเขาตัดสินใจฟังครูที่คิดว่าช่วย ได้ เด็กเหล่านี้มักมีพื้นฐานที่บ้านและครอบครัว ไม่รับฟัง จึงเลือกที่จะปรึกษาบุคคลที่เขาสามารถ เข้าไปใกล้ชิดและพูดคุยด้วยได้ บุคคลนั้นคือ “ครู อาจารย์ที่ปรึกษา” สิ่งแรกของการเปลี่ยนแปลง ตนเอง คือ การ “กลับสู่ห้องเรียน”

4) การเอาชนะกฎเกณฑ์ที่ล้อมกรอบ และตัดสินใจคุณค่าด้วยการสร้างคุณค่าขึ้นใหม่ การ คิดเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อการเริ่มต้นใหม่เพราะ รู้เท่าทันว่า การลงโทษหรือระเบียบวินัยที่ถูกนำ มาใช้กับนักเรียนนั้น คือ เครื่องมือของครูในการ ยับยั้งพวกเขา หากมั่นใจว่าเขารอดพ้นจากเงื่อนไข ของการใช้มาตรการด้านระเบียบวินัยได้แล้ว พวกเขา จะได้รับการยอมรับและหลุดพ้นได้โดยวิธี เปลี่ยนแปลงตนเอง

5) การรื้อทำลายกรอบความคิดเรื่อง ความรุนแรงด้วยการใช้เงื่อนไขใหม่ขึ้นทำลาย เงื่อนไขเก่า เมื่อกลุ่มของเด็กๆ เหล่านี้ประกาศ ตนเป็นศัตรูกันแล้ว ต้องมีการ “ติดตาม” และ “ฟาดฟัน” กันตลอดเวลา แต่ทุกสถานการณ์ที่ รุนแรงนั้นมักมี “กลุ่มหรือบุคคลที่อยู่เบื้องหลัง” รับรู้ การช่วยเหลือผู้ก่อเหตุรุนแรงที่ต้องการจะยุติ ความรุนแรงโดยการเข้าไปขอรับรอง เชิญให้เข้ามา เป็นบุคคลในฝ่ายเคลียร์ นักเรียนที่ก่อเหตุจำนวน ไม่น้อยได้ใช้วิธีนี้ผ่านการสร้างเงื่อนไขคำว่า “เคลียร์” แต่การ “เคลียร์” เป็นความหมายและ เงื่อนไขใหม่ของกฎแห่งหมู่มาเหมือนกัน แต่เป็นกฎ ที่เป็นที่ยอมรับของเด็กผู้ก่อเหตุภายใต้วัฒนธรรม อำนาจที่มีผลในเชิงปฏิบัติจริง หากนักเรียนนักเลง ประสงค์จะยุติสถานการณ์ความรุนแรงอย่าง รวดเร็ว แม้จะไม่เด็ดขาดและไม่ยั่งยืน การใช้ผู้ เคลียร์ ซึ่งเป็นลูกพี่หรือนักเลงตัวจริงในท้องถิ่น เข้ามาช่วยเคลียร์ ภายใต้อำนาจเรื่อง “การเคลียร์” ผู้ก่อเหตุที่ประสงค์จะยุติพฤติกรรมจะยอมกลับ

มาพิจารณาไตร่ตรอง และเริ่มต้นลดละพฤติกรรมความรุนแรงของตนในขณะที่มีการเคลียร์คุ้มครองอยู่ เงื่อนไขใหม่ของผู้เคลียร์ คือ ข้อตกลงที่เป็นการเจรจาเป็นพิเศษล้มล้างความหมายเดิมของผู้ก่อเหตุรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นข้อใด ต้องยุติลงทั้งที่เบื้องหลังอาจเป็นความกลัว ความปลอดภัยที่คิดว่ามีผู้ใหญ่คุ้มครอง สถานการณ์นี้จะเอื้ออำนวยให้พวกเขาก้าวออกจากความรุนแรงได้อย่างเปิดเผยและยั่งยืน

2.1.2 ขั้นตอนที่ 2 การสร้างอัตลักษณ์แห่งตัวตน เป็นการสร้างพลังอำนาจแห่งตัวตนเพื่อยุติพฤติกรรมการสร้างความรุนแรงในโรงเรียน การสร้างพลังแห่งตัวตนเพื่อก้าวให้พ้นวงจรแห่งความรุนแรงนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย สำหรับเด็กวัยรุ่นแล้ว ความปรารถนาในส่วนลึกในใจอาจเกิดขึ้นได้จาก

2.1.2.1 แรงบันดาลใจหรือความปรารถนาในส่วนลึกในใจที่เป็นพลังพิเศษที่ช่วยให้ก้าวพ้นจากวงจรแห่งความรุนแรงได้ ความรู้สึกที่ตนเองเคยมีของผู้ก่อการรุนแรงถูกทำลายลงด้วยท่าทีของสังคมที่ปฏิเสธความรุนแรง เป็นนัยสำคัญที่พวกเขาได้รับการดำรงชีวิต เช่น การแอบรักผู้หญิงดีๆ แต่ไม่ได้รับการตอบสนองเพราะเธอไม่ต้องการเป็นมูลเหตุแห่งความขัดแย้ง หรือไม่รู้สึกลอยล่องที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับด้าย นักเรียนนักเลงใช้เป็นเงื่อนไขสร้างพลังในตัวตน สร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้ต้องใจหญิงที่หมายปอง

2.1.2.1 แนวคิดในการคบค้าสมาคม ถูกนำมาใช้อ้างอิงถึงการเข้าถึงข้อมูลของเด็กผู้ก่อการได้เป็นอย่างดี แต่เมื่อนักเรียนนักเลงรู้เท่าทันจากการเรียนรู้และการตกผลึกทางความคิด เขาได้ข้อสรุปว่า ความคาดหวังของครู พ่อแม่ อีกทั้งเพื่อนและเพื่อนต่างเพศ มีผลให้พวกเขาจำต้องยุติบทบาทการสร้าง

ความรุนแรงที่เคยเข้าใจว่าทำไปเพื่ออุดมการณ์ แต่ได้ถูกปรับเปลี่ยนให้ต้องลดละมาทำสิ่งใหม่หรือก้าวให้พ้นออกมาเพื่อนุคคลที่เขาเกี่ยวข้องด้วย กลไกในการดูแลตนเองผ่านระบบการคบเพื่อน การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับครูและกลยุทธ์ในการเอาตัวรอดแล้ว พลังในตนของเขาจะต้องมีส่วนผลักดันให้เขาก้าวไปสู่สิ่งที่ดี ถอนตัวออกจากความเลวร้ายในชีวิตได้ หากบังเอิญพลาดพลั้ง พลัดหลงเข้าไปอยู่ในวงจรอุบาทว์

การสร้างตัวของเด็กแต่ละคนมักมีที่มาที่ไปด้วยรากฐานของชีวิตที่ได้รับจากการเลี้ยงดู การใช้วิจารณญาณของเด็กเหล่านี้ วิเคราะห์ความเป็นมาเป็นไปของปัญหาและเข้าใจสถานการณ์ ตรวจรอบตนเองอย่างรู้จักและเข้าใจตนเอง หาทางเลือกให้ตนเองให้รอดพ้นสำเร็จโดยเริ่มต้นที่วิเคราะห์สถานการณ์แล้วสร้างพลังในตนขึ้นมาจัดการกับปัญหา ซึ่งต่อจากนั้นพวกเขาจะต้องใช้กลยุทธ์ที่สร้างขึ้นเพื่อพัฒนาสถานการณ์จากการยุติพฤติกรรมโดยการผ่อนหนักเป็นเบา และระงับเหตุการณ์ให้กลายเป็นการยุติพฤติกรรมการสร้างความรุนแรงได้ลงอย่างสิ้นเชิง

2.1.3 ขั้นตอนที่ 3 จริยธรรมแห่งตัวตนในการดำรงอัตลักษณ์แห่งตัวตนเพื่อยุติพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงในโรงเรียน จริยธรรมแห่งตัวตนในการดำรงตนให้ก้าวพ้นกับดักของความรุนแรงได้ การให้คุณค่าของเด็กคือ “การรวมอยู่เป็นกลุ่ม” ก่อนเข้าสู่ประสบการณ์ชีวิตและเรียนรู้ นั่น พวกเขาให้ความหมายคำว่า “จริยธรรม” ในความหมายที่แตกต่างออกไป เด็กๆ ทั้งหลายมิได้ให้ความหมาย “การยกพวกไปทำร้ายกัน” มีความรุนแรงในเชิงความผิด แต่สิ่งเหล่านั้น คือ การแสดงออกซึ่งอุดมการณ์ของความเป็นกลุ่มและเป็นพวกที่ต้องร่วมเป็นร่วมตาย ร่วมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมปกป้องศักดิ์ศรี



ของปัจเจกและหมู่คณะ นั่นคือ ผู้กล้าหาญ เป็น ลูกผู้ชาย ตราบเมื่อได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้และ ประสบกับผลลัพธ์แห่งการปฏิบัติจนเกิดเป็นความรู้ชุดใหม่ที่สั่งสอนให้เห็นคุณงามความดี และสิ่งที่ เขาปกป้องว่า นั่นคือ “มายาคติ” แล้วเขาจะเลือก ใช้ความรู้ชุดใหม่เข้ามาแทนที่อันเป็นความรู้ชุด จริยธรรมที่ได้รับการยอมรับจากสังคมโดยทั่วไป ประกอบด้วยวัยที่ผ่านพ้นไปปลูกให้พวกเขาได้ ใช้สติปัญญาและความคิดที่เติบโตโดยธรรมชาติ เข้ามาวิเคราะห์ถึงความรู้ชุดเดิมๆ ที่ผ่านมาและ ยินยอมที่จะใช้ความรู้ชุดใหม่ให้สังคมและตัวเขาเองมีความปลอดภัย ผู้ก่อเหตุหันกลับมาใช้ตัว เลือกใหม่บนกรอบแห่งศีลธรรมจรรยาที่ฝังลึกอยู่ใน จนกลายเป็นจริยธรรมในตัวตน

ชุดความจริงที่ว่าด้วยจริยธรรมอันเป็น แนวปฏิบัติที่สังคมยอมรับนั้นทรงคุณค่าและ แข็งแกร่งอยู่ในใจเด็ก ขึ้นอยู่กับว่าจริยธรรม เหล่านั้นจะถูกดึงออกมา จะถูกกระตุ้นให้แสดงผลในเวลาอันเหมาะสมสมควร มากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับบุคคลที่แวดล้อมไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ครู อาจารย์ เพื่อนฝูงหรืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รหัสทาง ศีลธรรม คือ ข้อกำหนดต่างๆ มีสังคมมนุษย์ ถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่างๆ ถูกตอกย้ำเชิดชู ยกย่อง ผ่านสื่อและกระบวนการเรียนรู้ นับตั้งแต่เด็กเริ่มรับรู้ และเรียนรู้ รากเหง้าที่เป็นต้นทุนทางจริยธรรมเกิดขึ้นในครอบครัวฟุ่มเฟือย บ่มเพาะ รดน้ำ พรุนดิน ให้งดงามได้ด้วยความรักและความเมตตาปราณี การกระตุ้นอารมณ์ที่กล่าวว่ามีส่วนกลมกลืน เยาวชนที่ฝ่าฝืนกติกาให้ลดมิจฉายาในตัวตนลง ได้กระบวนการบ่มเพาะของครูด้านสุนทรียศาสตร์ ถูกชักจูงให้เข้ากับจริยธรรมในตัวตนที่ได้รับผ่านการปลูกฝังของครอบครัว แล้วบูรณาการเป็นองค์ รวมแห่งการพัฒนาทั้งกาย อารมณ์ สังคม สติ ปัญญาผ่านตัวผู้กระทำการ คือ จริยธรรมในตัว

ตนในระดับปัจเจกที่ทำให้ดำรงตนยุติพฤติกรรม การสร้างความรุนแรงได้

2.2 การสร้างตัวตนของครูกับการยุติ ความรุนแรงในระบบโรงเรียน

บทบาทของ “ครู” เป็นพลังเปี่ยม ล้นเพื่อสร้างตัวตนร่วมกับนักเรียนในการยุติความ รุนแรงในระบบโรงเรียนได้ ดังข้อสรุปบทบาทของ “ครู” คือ

2.2.1 บทเริ่มต้นของการเข้าถึง กลุ่มสังคมเด็กในฐานะครู “ประชาธิปไตย” การ เข้าถึงกลุ่มเด็กในฐานะครู ความเป็นประชาธิปไตย เป็นกลยุทธ์ที่ต้องการยุติข้อขัดแย้งทางความคิด ของผู้เรียน ภายใต้อำนาจ “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกในสิ่งที่ เขาต้องการ

2.2.2 ความรัก ความเข้าใจ คือ ภูมิคุ้มกันที่เปี่ยมคุณค่ารักษาโรคที่เกิดจากความ รุนแรง แต่ในวัยรุ่นคำว่า “รัก” มีพลังมากเกินไป ปรกติ ความรักที่มีความเข้าใจร่วมจากครูสามารถ นำไปแก้ไขข้อขัดแย้งและแก้ปัญหาได้ถูกจุด สิ่ง สำคัญ คือ ครูจะต้องไวต่อข้อมูล มีอารมณ์มั่นคง เป็นที่พึ่งได้และเป็นที่ปรึกษาได้เมื่อมีปัญหา โดยเฉพาะเมื่อความรุนแรงก่อตัวขึ้นครูจะรับทราบเรื่อง รวาก่อน และแก้ไขตามแต่ละสถานการณ์ ดังนี้

2.2.2.1 เมื่อรับ ทราบ สถานการณ์ก่อนเกิดเหตุการณ์ : ต้องเข้าระงับ สาเหตุของเหตุการณ์ มิใช่การห้ามไม่ให้เด็กก่อ เหตุ แต่คือ การเข้าแทรกแซงเงื่อนไขที่จะนำไปสู่ การเกิดเหตุการณ์

2.2.2.2 เมื่อรับ ทราบ สถานการณ์ระหว่างเกิดเหตุ (เหตุการณ์เกิดขึ้น ต่อหน้า): ต้องคลี่คลายสถานการณ์ความรุนแรง การคลี่คลายสถานการณ์ความรุนแรงขณะเกิด เหตุการณ์ คือ การบรรเทาสาเหตุความรุนแรงที่

กำลังเกิดให้อ่อนตัวลงไม่บานปลาย แล้วใช้การเจรจาทำความเข้าใจต่อคู่กรณี

2.2.2.3 เมื่อรับทราบสถานการณ์หลังเกิดเหตุการณ์ : ต้องติดตามรายละเอียด ทำความเข้าใจและเข้าช่วยเหลือ คือ การเข้าประชิดตัวสาเหตุที่เป็นเงื่อนไข ให้คลี่คลายความคิดจากข้างในมิให้กลายเป็นชนวนจนไปสู่เหตุการณ์ที่บ้านปลายมากขึ้น แต่วิธีการแก้ไขทั้งหมดนี้ต้องไม่ผ่านกระบวนการของโรงเรียนกฎหมาย จึงจะได้รับความร่วมมือมากที่สุดและเรื่องราวจะยุติลงได้อย่างนุ่มนวลที่สุด

2.2.3 สร้างความหวัง ให้กำลังใจ ไม่แบ่งแยก และการกอด สำหรับเด็กที่ด้านระบบการศึกษายังไม่พร้อมโรงเรียนจึงเป็นทั้งสถานที่ “ดับฝัน” และสร้างที่ “ทอฝัน” ไปพร้อมๆ กัน ครูซึ่งเป็นกลไกสำคัญของการสร้าง ครูต้องแนะแนวทางและให้ความหวังชี้ให้เห็นทางรอด แล้ววางเงื่อนไขที่ก้าวไปสู่ความสำเร็จ โดยครูต้องไม่คิดว่า “การศึกษา” ที่จัดให้นี้เป็นแนวทางสำคัญ แนวทางเดียวเท่านั้น พร้อมกับการให้ “กำลังใจ” จากการพูดให้เห็นข้อดีงามและก้าวจังหวะชีวิตของตนเองให้เด็กๆ เห็น และพร้อมที่จะเดิน ส่วนการ “กอด” ภายใต้อัมพันภาพระหว่างครูกับนักเรียน การ “กอด” ของครูนั้นอาจต้องศึกษาถึงเป้าหมายวิธีการ ในการแสดงออกโดยไม่มีการตีความหมาย ในเชิงผู้สาวแต่ด้วย “เป้าหมาย” จะถ่ายทอดความรู้สึกอบอุ่นและการเป็นพวก การ “กอด” ไม่ว่าจะใช้กับเด็กผู้หญิงหรือผู้ชายจะช่วยสร้างความมั่นใจให้กับเด็กได้ในระหว่างการสนทนา ระหว่างการต่อรอง และระหว่างสถานการณ์อื่นจะนำไปสู่ความรุนแรงได้จะสามารถหยุดยั้งความรุนแรงลงได้

2.2.4 นักคิด นักพัฒนา สู่ภาวะทันสมัย ความคิดไม่ตกยุค ครูจำเป็นต้องเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับ “คน” ที่ต้องปรับเปลี่ยนจากครู

แบบอำนาจนิยม มาเป็นครูที่ยอมรับผู้เรียนซึ่งเป็นมนุษย์นิยมมากขึ้น ครูต้องวางเงื่อนไขการทำงานให้กับตนเองโดยการร่วมเรียนและศึกษาไปพร้อมกับ การเปลี่ยนแปลงของโลกและการเปลี่ยนแปลงของเด็กๆ การสอน “แบบมีส่วนร่วม” นั้น ครูต้องวาง “อำนาจ” ของตนเองแล้วกระจายอำนาจนั้นสู่ผู้เรียน ในเรื่อง “ความทันสมัยของครู” ความรู้ทันโลก สร้างความเชื่อมั่น ศรัทธาในตัวครูนำไปสู่การเคารพนับถือจากผู้เรียน จุดยืนที่สำคัญ คือ การยืนเคียงข้างผู้เรียน ปฏิเสธเด็ดขาด “การใช้อำนาจ” ต่อตัวนักเรียน

2.2.5 ข้ามให้พ้นกับดักของอำนาจและความรุนแรง ครูจักต้องดำรงอยู่ด้วยการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษายุคใหม่สลัดข้อขัดแย้งด้วยการปลดปล่อยผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในโรงเรียนบนความเข้าใจ ให้พวกเขาได้รับการสร้างชีวิตบนถนนของความรักความเห็นใจ สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้โดยปลดปล่อยให้พวกเขาพ้นจากพันธนาการจากสิ่งต่อไปนี้

2.2.5.1 การจัดแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มพวกโดยอาศัยกฎเกณฑ์ด้านความสามารถ ความชำนาญ และทักษะนิสัยด้านต่างๆ

2.2.5.2 ด้านผลสัมฤทธิ์ อันเกิดจากการสอบที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น จนทำให้การเรียนเพิ่ม การแข่งขันให้เป็นผู้ชนะดึงเอาเวลาแห่งความสุขสนุกสำราญในวัยเด็กหายไป

2.2.5.3 การเข้าสู่ระบบการศึกษาที่ยึดเอาผลลัพธ์ด้านสติปัญญาที่ตามแนวคิดทางการวัดผลสู่การจัดแบ่งแบบคู่ตรงข้ามเข้าทำลายความเชื่อมั่น ความคิดสร้างสรรค์และล้อมกรอบความคิด มองข้ามความสามารถด้านต่างๆ ของผู้เรียนจนต้องแสดงออกให้เห็นด้วยความรุนแรง

2.2.5.4 โอกาสของการศึกษาที่ยกย่องเชิดชูผู้ชนะด้วยโอกาสและรองรับชีวิตให้เป็นผู้แสวงโอกาสได้มากกว่าผู้พ่ายแพ้ในระบบคะแนน

2.2.5.5 ด้านความรู้สึกยกย่องศรัทธา แนวคิดแบบตะวันตกและทุนเงินตรา คือ ปัจจัยหลักในการดำรงชีวิต ละทิ้งรากเหง้าทางความเจริญทางวัฒนธรรมและจิตใจ ปิดกั้นการศึกษาถ่ายทอดภูมิปัญญา

2.2.5.6 ด้านการสอนที่มุ่งเน้นความรู้ความจำและความรวดเร็วในการนำไปสอบมากกว่าจะส่งเสริมกิจกรรม จริยธรรม และการปลูกจิตสำนึกที่ดีงาม

2.2.5.7 ด้านความมุ่งหวังในความสำเร็จที่วัดด้วยตำแหน่งหน้าที่ รายได้และด้านวัตถุเป็นสำคัญ

2.2.5.8 ค่านิยมที่วัดความสุขด้วยรายได้ ตอบโจทย์ความสำเร็จในชีวิตด้วยความสามารถในการทำงานดีนั้นตอบสนองความต้องการมากกว่าจะหาความสุขสงบด้านจิตใจ

หากระบบการศึกษาก้าวพ้นพันธนาการเหล่านี้คือ การลบขาดผลทางการศึกษาด้วยการยอมรับและสร้างศรัทธาที่เสมอกัน

## ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากงานวิจัยนี้โดยการนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. การปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการทางการศึกษาตามแนวคิดที่เชื่อมั่นในอำนาจในตัวตนของผู้เรียน ควรมีการปรับวิสัยทัศน์ของแนวปฏิบัติเชิงอำนาจนิยมให้เป็นแนวปฏิบัติเชิงมนุษยนิยม

2. ปรับแนวทางการจัดการด้านเวลาและกิจกรรมของผู้เรียนตามโครงสร้างหลักสูตรอย่างสมดุล

3. พื้นที่จัดกิจกรรมต้องสามารถตอบสนองความต้องการอันหลากหลายของผู้เรียน เช่น โรงอาหาร สนามกีฬา สิ่งบันเทิงตามวัยที่โรงเรียนควรจัดบริการให้ สถานที่พักผ่อน และสถานพยาบาล

4. การจัดการเชิงวิชาการที่ยึดเอา “การสอบ” เป็นเป้าหมายโดยมิได้คำนึงถึงสภาพความเป็นจริง แม้จะมีความพยายามในการ “ประเมินตามสภาพจริง” แล้วก็ตาม แต่แนวการปฏิบัติยังคงเต็มไปด้วยกฎเกณฑ์และความสามารถ จะลดรอบเด็กบางกลุ่มให้หลุดจากโอกาสในการศึกษาเรียนรู้ตามความสนใจ

5. การส่งเสริมครูอย่างถูกต้องทิศทางการจัดสรรครูรุ่นใหม่เข้ามาควรมีการเตรียมการ เรา จะเตรียมการผลิตครูรุ่นใหม่อย่างไร เป็นเรื่องที่รัฐต้องทบทวน

6. ระบบการบริหารจัดการด้านการศึกษา โดยอิงตามระบบราชการ ภายใต้ค่านิยมแบบอำนาจนิยม และระบบอุปถัมภ์ควรเปลี่ยนแปลง

7. การผลิตทรัพยากรครูโดยสถาบันราชภัฏ คณะศึกษาศาสตร์ และคณะครุศาสตร์ตามมหาวิทยาลัยต่างๆ ควรจะได้ปรับเปลี่ยนสร้างครูรุ่นใหม่ให้มีอุดมการณ์และจิตวิญญาณครู

8. หน่วยงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการศึกษา แต่ต้องทำงานร่วมกันอย่างกระทรวงวัฒนธรรม ควร มีนโยบายที่รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง จัดหา บัณฑิตหน้าใหม่ที่ต่อเยาวชนอย่างเข้าใจและเข้าถึง มีบทบาทในการส่งเสริมเยาวชนในรูปแบบที่สร้างความสมดุลกับวัฒนธรรม มีรูปแบบการทำงานที่ยืนอยู่บนหลักของการยอมรับความแตกต่างมากขึ้น มีบทบาทต่อการเข้าถึง “ครัวเรือน” ของเด็ก ที่ถูกทอดทิ้งในทุกรูปแบบ

9. การให้บริการทางสังคมต่อครอบครัวของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรมีบทบาททำงานร่วมกันกับกระทรวงศึกษาธิการมากขึ้น

10. สื่อมวลชน มีอิทธิพลต่อสังคมในลักษณะของการครอบงำ ชี้นำและสร้างสรรค์สังคมได้เสมอ สื่อมวลชนควรตระหนักในความสำคัญในบทบาทของตน ไม่ตกเป็นเหยื่อของศิลปะการนำเสนอจนเกินไป

สิ่งสุดท้ายคือ “จริยธรรม ศีลธรรม” ที่กำลังปลูกฝังให้กับเด็กรุ่นใหม่ รู้จักเลือกหรือปฏิเสธต่อสิ่งนั้นและไม่เลียนแบบ นั่นคือ การสอนลูกหลานให้รู้จักสำรวจตรวจสอบตัวตน (Self examination) อย่างสม่ำเสมอ รู้จักควบคุมดูแลตนเอง (Self surveillance) และรู้จักปรับเปลี่ยนชีวิต (Self-forming activity) บนเส้นทางของความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความคิดสร้างสรรค์ ในตามแนวทางที่ตนเองได้เลือกเองผ่านการรู้จักตนเองจากการสำรวจตรวจสอบตนเองเสมอๆ นับเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่ง

## บรรณานุกรม

- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. **ท้าทายทางเลือก: ความรุนแรงและการไม่ใช้ความรุนแรง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2533.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. **สันติทฤษฎี/ วิถีวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2539.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. **วาทกรรมการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา, 2542ข.
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. “Michel Foucault กับรัฐเสรีนิยมใหม่: วินัย/วิชา และสถานะปกติ/สภาวะที่ผิดปกติ.” **ดำรงวิชาการ** 3, 5 (2547): 271-290.
- ธีรยุทธ บุญมี. **มิเชล ฟูโกต์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา, 2551.
- ประเวศ วะสี. “ความคิดนอกกระแสทางเลือกของสังคมไทย.” **ปาจารยสาร** 30, 2 (2547): 37-38.
- ผู้บริหารและคณาจารย์โรงเรียน. “หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2554.” **คู่มือนักเรียนปีการศึกษา 2551**. กรุงเทพฯ: บริษัทเอดิสัน เพลส โปรดักส์ จำกัด, 2551: 13-135.

- สมบัติ ดาปัญญา. **การสำรวจปัญหาการรังแกกันของนักเรียน**. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์, 2449ก.
- สมบัติ ดาปัญญา. **การสำรวจทัศนคติต่อการสร้างวินัยและพฤติกรรมในการสร้างวินัยของครูต่อนักเรียน**. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์, 2449ข.
- อภิญา เพ็ญฟูสกุล. **อัตลักษณ์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2546.
- แอปเปิ้ล, ไมเคิล. **การศึกษาและอำนาจ**. แปลโดย สำลี ทองอิ้ว. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- อุษณีย์ ธโนศวรรย์ และศรีชัย พรประชาธรรม. “ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม: มายาการความรุนแรงทางการศึกษา.” **โครงการเมธีวิจัยอาวุโส: สันติวิธี ความรุนแรงและสังคมไทย ปีที่ 2**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2551.
- Barker, Chris. **CULTURAL STUDIES: theory and Practice**. London: Sage Publications, 2000.
- Ballantine, Jeanne H. **School and Society**. 2<sup>nd</sup> ed. California: Mayfield publishing Company, 1989.
- Bourdieu, Pierre. and Passeron, Jean-Claude. **Reproduction in Education, Society and Culture**. Translated from the French by Richard Nice. London and Beverly Hills: Sage Publications, 1977.
- Canguilhem, Georges. **The Normal and Pathological**. translated by Carolyn R. Fawcett. New York: Zone Books, 1991.
- Charmaz, Kathy. “Grounded Theory: Objectivist and Constructivist Method” **Handbook of Qualitative Research**. Edited by Denzin, Norman K. London: Sage Publications, 2003: 249-291.
- Danaher, Geoff. Schirato, Tony and Webb, Jen. **Understanding Foucault**. London: Sage Publications, 2000.
- Davidson, Arnold I. “Archaeology, Genealogy, Ethics” **Foucault: A Critical Reader**. Edited by Hoy Couzens David. Oxford: Blackwell, 1996: 221-233.

- Donnelly, Michael. "On Foucault's uses of the notion 'biopower'." **Michel Foucault Philosopher**. Translated from the French and German by Armstrong Timothy J. New York: HARVESTER WHEATSHEAF, 1992: 199-203.
- Downs, David and Rock, Paul. **Understanding Deviance**. 4<sup>th</sup> ed. New York: Oxford University Press, 2003.
- Foucault, Michel. "The Use of Pleasure." **The History of Sexuality**. Volume 2. Harmondsworth: Penguin Books, 1987.
- Foucault, Michel. "The Care of The Self." **The History of Sexuality**. Volume 3. translated from the French by Robert Hurley. England: Penguin Books, 1984.
- Hacking, Ian. "Self-Improvement." **Foucault: A Critical Reader**. Edited by Hoy Couzens David. Oxford: Blackwell, (1986): 235-240.
- Lucas, Perter. "Mind-Forged Manacles and Habits of the Soul." **Philosophy of The Social Sciences**. 32, 3 (2002): 310-328.
- Nilson, Herman. **Michel Foucault and the Games of Truth**. Translated by Rachel, Clark. Great Britain: Antony Rowe Ltd, 1998.
- Noguera, Pedro A. "Preventing and Producing Violence: A Critical Analysis of Response to School Violence." School and Society A Sociological Approach to Education. Edited by Ballantine, Jeanne H. and Spade, Joan Z. United States of America: Wadsworth, 2001.
- Rabinow, Paul. "Technologies of the Self." **The Essential Foucault**. Edited by Rabinow, Paul and Rose, Nikolas. New York: The New Press, (1994): 145-169